

IAGTTAGELSER OVER AARSAGEN TIL GRIBBES OG ANDRE STØRRE, TROPISKE FUGLES SVÆVEN I BETYDELIGE HØJDER

AF

HARRY MADSEN

I Aaret 1927 opholdt jeg mig i Tiden fra 1. Juni—2. September som Deltager i Prof. O. Olufsens Sudan-Ekspedition i Timbuktu for at indsamle Materiale til Zoologisk Museum i København.

Timbuktu ligger paa ca. 16° nordlig Bredde i fransk Sudan, ca. 8 km Nord for Floden Niger. Klimaet er ørkenagtigt; normalt regner det kun 8—10 Gange om Aaret, og Regnen falder i Juli og August. I de fleste af Aarets Maaneder er Temperaturen om Dagen i den varmeste Tid, det vil sige fra Klokken 11 til Klokken 16, ca. 35—45° C i Skyggen.

Jeg færdedes dagligt i Terrænet omkring Byen og studerede særlig Fuglenes Biologi og gjorde da følgende Iagttagelse. Om Morgenen, lige efter Solens Opgang, er alle Fugle travlt beskæftiget med at søge Føde, og man saa og hørte da en Mængde Fugle overalt, hvor man færdedes. Gik man derimod ud midt paa Dagen, undrede det mig, at man saa godt som ikke saa eller hørte noget videre til de samme Fuglearter paa de samme Lokalteter, hvor man traf dem om Morgenen.

Ved at iagttage Spurven *Passer griseus griseus* og Duen *Streptopelia senegalensis senegalensis*, som holdt til ved vort Hus, saa jeg, at de altid søgte ind under Husets Tag i den varme Tid paa Dagen for at være i Skygge. Iagtto man dem nærmere, bemærkede man, at de sad gispende med nedhængende Vinger og aabent Næb; de befandt sig tilsyneladende ikke vel i Varmen. Kom man for nær til deres Opholdssted, og Fuglene fløj væk, søgte de hurtigst muligt et andet skyggefuldt Sted; de

satte sig ikke i Solen. Det samme gælder alle de øvrige mindre Fugle; paa det ovennævnte Tidspunkt søger de ind under Træernes Kroner for at være i Skygge.

For de større Fugles Vedkommende er Forholdet noget anderledes. Almindeligt træffes ved Timbuktu af større Fugle Glenten *Milvus migrans parasiticus*, Gribben *Necrosyrtes monachus monachus*, Ravnens *Corvus scapulatus* og Storken *Abdimia abdimii*; disse fire Arter optræder meget talrigt. De søger alle deres Føde i Byens umiddelbare Nærhed, for Gribbens og Glentens Vedkommende oftest inde i selve Byen, paa Markedspladserne eller Affaldspladserne. Storken søger sin Føde i Terrænet omkring nogle Smaasøer i Byens umiddelbare Nærhed, og Føden består udelukkende af Insekter og Krybdyr; Ravnens Føde er for største Delen af vegetabilsk Art, men man ser den dog ofte paa Affaldspladser, hvor den, saavel som Gribben, æder baade Menneskeekskremer og Kødafald.

Naar jeg gik ud i den varme Tid paa Dagen, altsaa naar Temperaturen i Skyggen var 38°—45° C, undrede det mig, at jeg saa godt som aldrig saa noget til ovennævnte fire Fuglearter. Nu og da kunde man se en enkelt Fugl, men den opførte sig ganske paa samme Maade som de nævnte Smaafugle; den sad med aabent Næb og nedhængende Vinger og gispede, en Stilling man aldrig saa de store Fugle indtage om Morgen, naar de søgte Føde. Saa man derimod til Vejrs, opdagede man en Mængde Fugle svæve højt oppe i Luften, saa højt oppe, at de ofte kun var synlige som Prikker mod Himlen. Jeg vil anslaa Højden, hvori Fuglene befandt sig, til at være mellem 700 og 1000 m. Jeg betragtede Fuglene i Kikkert og kunde med Sikkerhed genkende de ovennævnte fire Arter, Gribben, Glenten, Ravnens og Storken. Ofte saas ogsaa andre store Fuglearter svævende i den samme Højde, saaledes Pelikaner, Marabustorke, Fiskeørne og forskellige Storkearter. Ingen af de nævnte Fuglearter kan antages at opholde sig i denne mægtige Højde for at spejde efter Føde, saaledes som det ofte fremstilles; som ovenfor nævnt, søges denne nemlig i Hytternes Nærhed, eller i Vandet eller nær ved dette. Aarsagen maa efter de Iagttagelser, jeg har gjort i Timbuktu, sikkert være følgende:

Naar Temperaturen om Dagen stiger til omkring 37—38° C, befinder de her omtalte Arter sig ikke vel i Jordoverfladens Nærhed, hvor Varmeudstralingen fra den ophedede Jordbund

er saa stor. De stiger da til Vejrs for at opsøge en for dem passende Temperatur.

Som bekendt aftager Luftens Temperatur $1/2^{\circ}$ C for hver 100 m, man kommer til Vejrs. I særlig varme Egne, som de her omtalte, maa man, naar det kun drejer sig om mindre Højder, yderligere regne med den Varmeudstraaling, der sker fra den ophedede Jordoverflade. I en Højde af 100 m er Temperaturen Døgnet rundt saa godt som konstant, og Varmeudstraalingen fra Jorden spiller faktisk ingen Rolle og vil, efter hvad Hr. Afdelingschef Mag. Helge Petersen ved Meteorologisk Institut i København venligst har meddelt mig, i ca. 1000 m's Højde være den samme som ved Jordens Overflade om Morgenen lige efter Solens Opgang; det vil sige, at Luftens Temperatur i en Højde af ca. 1000 m i den nærmeste Tid paa Dagen er $10-15^{\circ}$ C lavere end ved Jordoverfladen og saaledes betydelig under Fuglenes Legemstemperatur, der er ca. 40° C.

Betragter man nøjere de Fugle, der opholder sig oppe i den nævnte Højde, vil man lægge Mærke til, at de meget sjældent bevæger Vingerne; Fuglene kredser rundt og kan derved holde sig svævende.

I den nyere Litteratur, hvor man kunde vente dette Emne behandlet, f. Eks. Richard Hesse: Tier-Geographie, 1924, faar man at vide, hvorledes de smaa Fugle i den ekstreme Dagtemperatur klarer sig ved at søge Skygge, men om de større Fugle meddeles intet.

Det er da min Opfattelse, at de her nævnte større Fugle opnaar det samme ved at søge op til de ovenfor nævnte Højder, hvor Temperaturen er ca. $10-15^{\circ}$ C lavere end ved Jordens Overflade, altsaa betydelig lavere end Fuglenes Legemstemperatur. At de skulde søge derop for at spejde efter Føde synes udelukket, da denne, som nævnt, findes i Hytternes eller Vandets umiddelbare Nærhed.